

7. Die Top

Er is niemand te zien, geen enkele beweging trekt onze aandacht. De karakteristieke, vaak witte huizen maken een verlaten indruk. De winkeltjes in de Kerkstraat zijn gesloten en de twee grote kerken, opvallend groot voor zo'n klein dorp, zijn verlaten. Op de deur van het plaatselijke museum hangt een bord waar 'Open' op staat. Het is eerste paasdag. Het kleine en vriendelijk ogende dorpje Prins Albert is in diepe rust verzonken. Ineens zien we leven. Een fietser komt op ons toe gereden, een toerfietser zowaar. Het is een Amerikaan die een fietstocht maakt door Zuid-Afrika, net als wij. Deze man, Willie Weir, fietst al zijn halve leven en trekt de hele wereld over. Onderweg spreekt hij verhalen in voor een radiozender. We blijken een tegengestelde route te fietsen. Willie begon zijn reis in Kaapstad, de stad die onze eindbestemming is.

Inmiddels heeft onze aanwezigheid in de Kerkstraat de aandacht getrokken. Een vrouw komt naar ons toe gelopen. Het is Regina, de eigenaresse van ons B&B. Ze werkt in het museum. Van daaruit had ze de straat in de gaten gehouden om ons niet te missen. Ze neemt ons mee naar haar huis, de Saxe Coburg Lodge Bed & Breakfast, even verderop in de Kerkstraat.

De stilte in Prins Albert voelt weldadig aan. Fietsend door Zuid-Afrika vinden we het soms lastig om rustige wegen te vinden. Het verkeer is hier lang niet altijd berekend op fietsers. We ondervonden dit aan den lijve toen we het plan opvatten om zoveel mogelijk de bekende kustroute, de Garden Route te volgen, een traject tussen Port Elisabeth en Kaapstad. We bleken erg naïef om aan de naam van deze route een hoge mate van fietsvriendelijkheid te koppelen. Het beeld van een lommerrijke weg door een bloemrijk natuurreservaat dat zich in ons hoofd had weten te nestelen viel snel in duigen. Aangespoord door het verkeerslawaaï en het gejakker van nietsontziende automobilisten verlegden we daarom onze route verder landinwaarts. Hier zijn de wegen over het algemeen wat rustiger. We reden via Die Rust en waren blij verrast toen bleek dat het plaatsje zijn naam alle eer aandeed. Het dorpje was zelfs zo klein en zo rustig, dat er helemaal niets te doen of te beleven viel. Een dorpje van niks, niet meer dan een enkele straat van ongeveer vijftig meter lang. Buiten het dorp stond ons een verrassing te wachten. Die Rust ligt aan het begin van de Meiringspoort, een spectaculaire kloof van ongeveer twintig kilometer lengte die de loop van een rivier, de Grootrivier, volgt. Het is een van de doorgangsroutes door het Swartbergmassief en een druk bezochte toeristische attractie. Een schilderachtig weggetje leidde ons door de kloof, slingerend langs en over de Grootrivier. Imposante, ruige bergwanden in fraaie kleurschakeringen torenden boven ons uit. Hier en daar glinsterde een kleine waterval, als om de bergwanden nog eens extra op te sieren. Met het nemen van de afslag naar Prins Albert laten we de toeristen van de Meiringspoort achter ons en zijn we opnieuw in de rust. We zijn van plan de stilte die ons omgeeft nog een paar dagen te koesteren. We willen dit gebied al wandelend wat verder verkennen en daarna nogmaals het Swartbergmassief doorsteken, deze keer niet via een kloof maar via een pas, de Swartbergpas.

Alle tegenstellingen die Zuid-Afrika kent lijken in Prins Albert niet aanwezig te zijn. Er is hier niets dat toeristen afschrikt. Als er al sprake is van armoede, is dit zorgvuldig buiten beeld gehouden. In Prins Albert komt geen enkele politieke, godsdienstige of raciale spanning op ons pad. Het is hier zo rustig, lieflijk en idyllisch dat je je in een klein paradijsje waant. Prins Albert telt nauwelijks meer dan achthonderd inwoners. Het dorp is opvallend 'wit', we zien nauwelijks zwarten of kleurlingen. Die wonen in hun eigen wijk, op 'gepaste afstand'

van het toeristische deel. Het nostalgische dorpje heeft veel karakteristieke huizen in verschillende bouwstijlen, het zijn huizen van *Cape Dutch*, Victoriaanse en Karoo architectuur. Prins Albert ligt in de Sentraal Karoo, een uitgestrekt droog en dor gebied in het binnenland van de West Kaap provincie. Het dorp is echter alles behalve droog en dor. Het ontvangt volop water vanuit het nabij gelegen Swartbergmassief en is daardoor uitermate vruchtbaar. Het bewijs hiervoor wordt geleverd door de talloze lokale producten die in het museum te koop zijn zoals abrikozen, vijgen, olijven, honing, jam, *droë wors*, biltong, vruchtensappen, melk en kaas. Onze host Regina is trots op de streekproducten en laat ons wat vijgen proeven. Met gevoel voor drama vertelt ze er bij dat de vijgen uit Die Hel afkomstig zijn, een afgelegen oord, diep verscholen in de Swartbergen.

We hadden ook wel willen proeven van de groenten die hier worden verbouwd. Maar omdat de winkels gesloten zijn kunnen we geen boodschappen doen en niet zelf koken. Op zoek naar wat het dorp ons biedt, komen we uit bij de enige eetgelegenheid die open is, de snackbar. In deze *take-away* oftewel *wegneemetes* zoals de Afrikaners zeggen, bestellen we vis en *skiffies*, de Zuid-Afrikaanse evenknie van *fish and chips*.

De Swartbergpas spreekt tot de verbeelding. Niet alleen omdat deze pas op de UNESCO werelderfgoedlijst staat en gelegen is in een uniek natuurgebied, maar ook vanwege het feit dat het een onverharde weg betreft die je met haarspeldbochten, prachtige uitzichten en een fors stijgingspercentage naar 'Die Top' op 1583 meter hoogte brengt. In het museum van Prins Albert bekijken we een indrukwekkende expositie over de aanleg van de 27 kilometer lange pas. De Swartbergpas is gebouwd aan het eind van de 19^e eeuw, op verzoek en onder druk van de lokale boeren die een betrouwbare doorgang door het Swartbergmassief wilden. De bestaande kloven door het massief, zoals de Meiringspoort, waren door wateroverlast vaak wekenlang niet toegankelijk. Na de zoveelste overstroming was voor de boeren de maat vol. Zij eisten een nieuwe, betrouwbare, doorgang door de bergen. Dat werd de Swartbergpas. Zwart-wit foto's nemen ons mee naar de barre en primitieve omstandigheden waaronder de arbeidskrachten – veelal gevangenen - gedwongen werden de weg meter voor meter uit te hakken in de bergwand. Handwerk. Toen in 1885, na ruim vier jaar, het huzarenstukje eindelijk klaar was, bleek de betrouwbaarheid van de nieuwe doorsteek door het bergmassief slechts relatief. Het noodlot sloeg toe. De Karoo werd geteisterd door een van de zwaarste regenbuien in haar geschiedenis en de moeizaam aangelegde pas spoelde nagenoeg in zijn geheel weg. Het kostte daarna nog eens drie jaar om de weg te herstellen.

We blijken een topdag te hebben uitgekozen voor onze rit over de Swartbergpas. Alles werkt mee. De afgelopen weken was het koud en nat. Nu is het prima weer, fris en helder. De lucht is strak blauw, de temperatuur aangenaam mild. Eerst rijden we nog door een indrukwekkende kloof waar de rotsen, het zand en het *fynbos* ons een geraffineerd kleurenpallet aanbieden. Het subtiele rood, bruin en zwart van het gesteente, de verfijnde geelbruine kleur van het zand en de doffe groene en grijze kleuren van de karakteristieke begroeiing zijn zo goed op elkaar afgestemd dat ze ieder voor zich de aandacht vasthouden, elkaar tegelijkertijd versterken, maar ook ongemerkt in elkaar over lopen. Het vormt haast een mystiek geheel. We gaan op in de natuur met op de achtergrond de geluiden van onze ademhaling, het schuren en knisperen van onze banden, het rammelen van de bagage en het geluid van een enkele vogel. Langzaam maar zeker wordt de omgeving van het smalle pad tussen de steil oprijzende bergen droger, ruiger en 'zwarter'. De begroeiing wijkt voor het steen.

Over een afstand van twaalf kilometer stijgen we duizend meter. De gravelweg is niet van al te beste kwaliteit. Het fietsen bestaat uit stamp- en trekwerk, en laveren tussen keien en ribbels. Gelukkig is er nauwelijks verkeer en kunnen we op ons gemak de best berijdbare stukken uitzoeken. De haarspeldbochten oftewel *haaknaalddraaie* waar deze weg zo bekend om is, vormen een welkome afwisseling op de rechte stukken. Ze hebben een milder stijgingspercentage en helpen ons om op adem te komen. De weg mag destijds dan een uitkomst zijn geweest voor de boeren, de ossenwagens en paardenkarren zullen het ongetwijfeld ook zwaar te verduren hebben gehad op deze steile, stoffige slingerweg. Het is een ongelooflijke route. Hier voel je de macht en de grootsheid van het gebergte. De donkere, soms bijna zwarte bergwanden zijn fascinerend en geven het gebied een dramatische tint. Hier geen lieflijke glooiingen of een hoog aaibaarheidsgehalte maar een meedogenloze, harde omgeving. Al fietsend krijgen we een klein inkijkje in de harde condities waaronder deze weg is aangelegd. Langs de weg zijn hier en daar lage stenen muurtjes gebouwd die als vangrail dienst doen. Iedere steen lijkt een verhaal te vertellen. Iedere steen is een bescheiden maar fier bewijsstuk van de inspanningen die de bouwers van deze weg zich hebben moeten getroosten.

Vijf jongeren staan ons op te wachten als we na ettelijke letterlijk adembenemende pauzes en tientallen fotostops bij een *piekniekplaats* aankomen. Ze waren ons al eerder luid toeterend voorbij gereden. Met hun aanmoedigende kreten en opgestoken duimen lieten ze blijken onder de indruk te zijn van onze prestatie. Nu staan ze klaar met thee en koekjes en is het onze beurt om onder de indruk te zijn.

‘Die Top’, een bescheiden en tamelijk verweerd bord meldt dat we bovenop de pas zijn aangekomen. Die Top heeft een verrassend uitzicht in petto. Het contrast tussen de ene en

de andere kant van de pas is groot. Achter ons is de 'zwarte', droge en dorre kant van de berg en voor ons strekt zich een enorme kleurrijke, welige vallei uit, een lappendeken van felrode en groene vlekken, een totaal nieuw landschap. Het Swartbergmassief vormt een zichtbare scheiding tussen klimaten, tussen schraal en vruchtbaar gebied.

Na nog meer foto's en nog een picknick beginnen we tegen een uur of twaalf in opperste concentratie aan de extreem steile afdaling. Als tien kilometer verderop het asfalt begint kunnen we wat meer relaxt rijden. De berg blijft trekken. Steeds weer kijken we achterom, naar boven, naar die imposante steenmassa. Vóór ons verandert de 'lappendeken- vallei' van karakter. Stukje bij beetje ontvouwt zich een groene en zonovergoten vallei. Deze kant, de zuidkant van de het Swartbergmassief, lijkt bedekt door een deken van hitte. Het asfalt maakt na een tijdje weer plaats voor een hobbelige gravelweg. Steile klimmetjes, steenslag en heel veel stof zorgen ervoor dat genieten en doorbijten hand in hand gaan. Een koel drankje zou er wel in gaan. Maar er zijn geen voorzieningen onderweg, onze dorst moeten we zien te lessen met het lauwe water uit onze bidons, iets anders hebben we niet.

Als verweerde zandhazen, onherkenbaar vuil en vies, komen we aan bij Die Dorpshuis, een guesthouse in Calitzdorp. Onze fietsen en wijzelf zijn van boven tot onder bedekt met een dikke laag rood stof. 'Zet de fietsen maar binnen en ga maar lekker zitten', zegt onze gastvrouw. Het stof lijkt haar niet op te vallen en zeker niet te deren. Ze kan onze gedachten lezen. 'Kan ik jullie wat kouds te drinken aanbieden. Een pilsje? Vers vruchtensap?' 'Willen jullie misschien zelf koken? Ik had het graag voor jullie gedaan, maar ik moet vanavond weg.' Nog voordat we kunnen informeren naar de winkels in het dorp, komt onze gastvrouw aanzetten met aardappelen, maïs, wortelen, uien en spinazie, allemaal uit eigen

tuin. 'Want', weet ze, 'in de dorpswinkels is weinig groente te krijgen.' Even later volgt een schaal met sla, tomaten, komkommer en ananas. Als we later buiten op het terras zitten, opgefrist door een lekkere douche, met een geweldig uitzicht en met op tafel een maaltijd om van te watertanden, voelen we ons extreem verwend en bevoorrecht. Dit is *over the top!*

Fietsen over de Swartbergpas.

Zuid-Afrika: van Johannesburg naar Kaapstad, met onder andere uitstapjes naar het Kruger Park, Swaziland, de Drakensbergen en Kaap de Goede Hoop. 1995.